

Ingmarie Ahlberg
Miljö och teknik
Telefon: 08-508 264 54
ingmarie.ahlberg@stockholm.se

Till
Exploateringsnämnden 2011-09-29

Stockholms miljöprogram 2012-2015. Svar på remiss

Förslag till beslut

1. Anse remissen besvarad med detta tjänsteutlåtande.
2. Justera beslutet omedelbart

Krister Schultz

Marita Anheim

Sammanfattning

Exploateringskontoret anser att förslaget till miljöprogram för 2012-2015 omfattar mer av Exploateringskontorets verksamhet än nu gällande Miljöprogram. Dock behövs kompletteringar avseende återvinning av schaktmassor samt miljökrav för entreprenadarbeten.

För att uppföljningen av miljömålen ska bli effektiv och tydlig är det viktigt att peka ut en enskild part i staden som ansvarar för uppföljningen. För några delmål, bland annat delmål 4.4, pekas tre parter ut vilket skapar otydlighet.

Arbetet med att revidera miljöprogrammet har bedrivits i bred samverkan vilket är positivt. Dock var tiden för revideringarna av miljöprogrammet för kort för att kunna utvärdera och utreda mer genomgripande bearbetningar av miljöprogrammet.

Några av de indikatorer som exploateringskontoret ska följa upp är av generell karaktär som på ett effektivare sätt skulle kunna följas upp centralt. Det bör framgå på vilket sätt som miljöprogrammets mål leder i riktning mot de miljövisioner som finns Vision 2030.

Exploateringskontoret anser att de ekonomiska konsekvenserna av att genomföra miljöprogrammet bör analyseras och redovisas i miljöprogrammet, vilket saknas i förslaget till miljöprogram.

I miljömål 1 om hållbara transporter tas ett lagreglerat krav med som miljömål, vilket inte är lämpligt.

Bakgrund

Det gällande miljöprogrammet för staden gäller till och med 2011. Nytt miljöprogram ska tas fram för 2012-2015. Enligt stadens budget för 2011 ska kommunstyrelsen leda arbetet med att ta fram ett nytt miljöprogram för perioden 2012-2015 i bred samverkan med stadens förvaltningar och bolag. I juni 2011 remitterade stadsledningskontoret ett förslag till miljöprogram som stadens nämnder och bolag ska yttra sig över senast 30 september 2011.

Exploateringskontorets synpunkter

Övergripande synpunkter på miljöprogrammet

I detta avsnitt redovisar Exploateringskontoret övergripande synpunkter på miljöprogrammet av mer strategisk karaktär. Specifika synpunkter på målformuleringar framförs i nästa avsnitt under respektive miljömål.

1. Omfattas kontorets verksamhet av miljömålen eller är det någon del som saknas?

Kontoret har vid genomgången av miljömål kunnat konstatera att målen på ett bättre sätt än förra miljöprogrammet omfattar kontorets verksamhet. I och med bearbetningarna av kapitel 2 Gifffria varor och byggnader finns nu även miljömål som är styrande för kontorets arbete med projektering av anläggningar i exploateringsprojekt.

Det saknas fortfarande miljömål kopplade till stadens anläggningsarbeten. En viktig del i kontorets verksamhet är markarbeten och hushållning med massor. Kontoret har formulerat riktlinjer för hushållning med naturmaterial och

återvinning av massor som också bör tas med i stadens övergripande miljöprogram. Detta är en viktig miljöfråga eftersom verksamheter som bygger och anlägger i staden leder till många masstransporter i regionen. KTH har tex i en studie uppskattat att var fjärde lastbil på länets vägar transporterar schaktmassor och ballast.

2. Är ansvaret för uppföljning av miljömålen tillräckligt tydligt redovisat?

De flesta miljömål har tydligt pekat ut vilket bolag eller förvaltning som ansvarar för uppföljningen av miljömålet. Kontoret anser att det är viktigt att tydligt ge en part ansvaret för uppföljningen. Sedan är det upp till denna att i samråd med övriga parter i staden få fram underlag för uppföljning. Under miljömål fyra finns tex delmål där flera förvaltningar pekats ut som ansvariga. Detta bör enligt kontoret justeras så att bara en part pekas ut som uppföljningsansvarig.

3. Hur har arbetsprocessen med att ta fram miljöprogrammet varit?

Kontoret anser att organisationen för arbetet med miljöprogrammet varit bra. Arbetet har skett i brett samförstånd med alla parter involverade. Utmaningen har varit tiden för revidering av miljöprogrammet. Den korta tiden innebar att det har varit svårt att bedriva något utvecklingsarbete av miljöprogrammet utan det har i princip handlat om att behålla det gamla formatet och revidera miljömålen. I de grupper som kontoret deltagit i har arbetet fungerat bra men bristen på tid har inneburit att arbetet med miljömålen har forcerats och inte i alla delar processats tillräckligt.

4. Är arbetsprocess med miljöprogram och uppföljning av miljömål i ILS tillräckligt beskriven?

Arbetet med miljöprogrammet för 2008-2011 har inneburit att formerna för att avrapportera i ILS har satt sig och att vi idag vet hur detta ska ske. Kontoret kan dock konstatera att vissa av miljömålen som kontoret redovisar i VP och tertialrapporter inte är så betydande för kontorets verksamhet samt att det är andra som styr kontorets påverkan. Tex val av miljöbilar där kontoret är styrd av den bilpool som är upphandlad. Detsamma gäller lokalerna i tekniska nämndhuset och hur dessa fungerar med avseende på energiförbrukning och avfallsinsamling. Detta är något som fastighetsägaren (FSK) bör ges ansvar för. Det skulle underlätta miljöarbetet om dessa generella frågor adresserades till den förvaltning som har högst rådighet över frågan.

5. Är miljömålen formulerade utifrån kontorets syn på att målen ska visa vad som ska uppnås inte hur målet ska uppnås?

Det är en utmaning att formulera miljömål som inte är lösningsorienterade. Vid kontorets genomgång av miljömål är det tydligt att det finns miljömål som visar hur målen ska uppnås. Detta är en aspekt som inte riktigt hunnit hanteras i arbetet med miljömålen.

6. Är miljömålen tillräckligt motiverade? Finns en tydlig koppling mellan de långsiktiga visionerna och målen för Stockholm

I princip anser Exploateringskontoret att miljömålen är motiverade. Däremot saknar kontoret en tydligare koppling till Vision 2030. Det bör framgå på vilket sätt som miljöprogrammets mål leder i riktning mot de miljövisioner som finns i Vision 2030.

Inledningsvis i miljöprogrammet fastslås att programmet fokuserar på den miljömässiga dimensionen i hållbar utveckling och inte tar fasta de sociala och ekonomiska aspekterna. Kontoret ser att detta kan vara en rimlig avgränsning förutsatt att de andra delarna fångas upp i andra program och riktlinjer som är styrande för Stockholms stad.

7. Hur har de ekonomiska konsekvenserna av att genomföra miljöprogrammet bedömts?

I programmet anges att de konkreta åtgärderna och beslut om de mest kostnadseffektiva åtgärderna beslutas av nämnderna. Men de stora kostnadseffekterna uppstår många gånger genom att sätta en målnivå i stadens övergripande miljöprogram. Exploateringskontoret anser att det är en brist att programmet inte innehåller någon analys av ekonomiska konsekvenser av att genomföra miljöprogrammet.

8. Avser något miljömål lagreglerat krav?

Lagkrav ska inte ta med som miljömål. Kontoret har konstaterat att ett miljömål i kap ett avser ett lagreglerat krav vilket inte är lämpligt.

9. Det är viktigt att redovisa relationen mellan olika styrdokument i staden

Staden har många styrdokument för hur planering och byggande ska ske – det är i detta perspektiv viktigt att redovisa statusen för dessa olika styrdokument samt hur prioriteringar bör ske.

10. Programmet innehåller många miljömål

Miljöprogrammet har färre miljömål än tidigare men fortfarande väldigt många. Miljöprogrammet har sex inriktningsmål för miljö samt 29 delmål fördelat under de sex inriktningsmålen. Kontoret anser att det är en utveckling i rätt riktning.

Synpunkter på mål, delmål och nyckeltal som berör kontoret

Exploateringskontoret påverkas i hög grad av miljöområdena 2 ”Giftfria varor och byggnader, 3 ”Hållbar energianvändning” och 4 ”Hållbar användning av mark och vatten”. Exploateringskontoret har stor rådighet att jobba mot att nå dessa miljömål. De andra tre miljömålen har också betydelse för kontorets verksamhet men i mindre omfattning och kontoret har i varierande grad rådighet att styra mot målen.

Nedan redovisar kontoret synpunkter på mål, delmål och nyckeltal. Synpunkterna är huvudsakligen inriktade på de delar av miljöprogrammet som berör exploateringskontoret och dess verksamhet.

Målområde 1 MILJÖEFFEKTIVA TRANSPORTER

- Miljömål 1.1 ”Miljöbelastningen från stadens transporter ska minska”
 - Exploateringskontoret anser att Trafikkontoret bör ges i uppdrag att ta fram en resepolicy för stadens verksamheter.
 - Målet bör också omfatta en strategi för att undvika resor genom att staden skapar förutsättningar för elektroniska möten inom stadens verksamheter.

- Miljömål 1.3 ”Miljökvalitetsnormer för luftkvalitet ska uppnås i hela staden”

Miljömål 1.3 avser ett lagreglerat krav. Exploateringskontoret anser inte att denna typ av miljömål är relevanta då det utgör en lagförutsättning vid allt byggande i staden.

- Miljömål 1.5 ”Kollektivtrafikandelen ska öka”
Det bör framgå att det finns en pågående trend där kollektivtrafikens andel minskar – vilket SL:s trafikprognoser visar att den har gjort de senaste 20 åren. Det krävs ett trendbrott för att stärka kollektivtrafiken.
Nya arbetsplatser bör placeras i anslutning till spårtrafik.
Kollektivtrafikens marknadsandel för arbetsresor till och från innerstaden är idag ca 70 %. Ett delmål utifrån dessa förutsättningar skulle förslagsvis kunna vara att 75 % av arbetsresorna till och från innerstaden bör ske med kollektivtrafik.
SL:s statistik visar vidare att kollektivtrafikandelen idag är ca 40 % i genomsnitt i områdena utanför innerstaden. Med utgångspunkt från detta skulle delmålet förslagsvis kunna bli att kollektivtrafikandelen utanför innerstaden bör vara högre än genomsnittet på 40 % för Stockholms län.

Avseende utvärderingen är det viktigt att ha klara förutsättningar för hur staden mäter och hur SL mäter andelen kollektivtrafikresenärer. Mål bör sättas upp som är möjliga att utvärdera. Delmålet bör specificeras bättre och samma mätmetod som SL bör tillämpas.

Målområde 2 GIFTFRIA VAROR OCH BYGGNADER

- Miljömål 2.1 ”Innehållet av miljö- och hälsofarliga ämnen i upphandlade varor ska minska”
Staden har tillsammans med Trafikverket, Göteborg och Malmö tillämpat generella miljökrav vid upphandling av entreprenader och tjänster. Dessa tillämpas för exploateringskontorets entreprenadarbeten. Dessa riktlinjer innehåller krav på kemikaliehantering som ska tillämpas för anläggningsentreprenader.
Byggvarubedömningen som nämns i förslaget till miljöprogram 2012-2015 är inte riktigt anpassad för de anläggningsprojekt som Exploateringskontoret är byggherre för. Miljöprogrammet bör därför kompletteras med hänvisning till de generella miljökraven för anläggningsprojekt.
- Miljömål 2.4 ”Spridning av miljö- och hälsofarliga ämnen från hushåll, handel, byggande och andra aktörer i Stockholm ska minska”
Det bör förtydligas att målet avser påverkan på vattenkvaliteten och spridning via avloppsvattnet.

Indikatorn 2.2.2 ”Andel markanvisningar respektive exploateringsavtal där krav ställts på att miljö- och hälsofarliga ämnen inte ingår” visar inte på någon miljö kvalitet utan bara att kravet ställts. Detta ger inte exploateringskontoret någon egentlig ledning om hur olika parter följer detta mål och vilken miljö kvalitet som uppnås, d.v.s. hur efterlevnaden av kravet ser ut. Ambitionen bör vara att till nästa revidering av miljöprogrammet få fram en mer kvalitativ uppföljning när mer underlag finns om målet.

Målområde 3 HÅLLBAR ENERGIANVÄNDNING

Det är inte helt relevant att tala om att staden har mål för att vara klimatneutral. Detta är ett begrepp som inte kan sättas i likhet med målet att staden ska bli fossilbränslefri till 2050. Med klimatneutral menas att leva/verka på ett sätt som inte producerar något nettotillskott av växthusgaser. Detta ska uppnås genom att reducera den egna klimatpåverkan så mycket som möjligt och använda kompensation för att neutralisera återstående utsläpp. Exploateringskontoret anser att det är viktigt att använda begrepp som är tydligt definierade när mål och utgångspunkter för dessa beskrivs.

Målen för energieffektiva transporter bör formuleras utifrån att vi ska ha ett transportsystem som är energieffektivt med hög kapacitet och låg miljöpåverkan. Begrepp som teknikneutrala lösningar är tveksamt eftersom det är ett ospecifikt begrepp med möjlighet till många olika tolkningar. Det är svårt att tillämpa mål som är alltför diffusa.

- Miljömål 3.4 ”I nyproducerad byggnad, på av staden markanvisad fastighet, ska energianvändningen vara högst 55 kWh/m²”
Exploateringskontoret anser att 55 kWh/m² är en rimlig målnivå för energianvändning vid nybyggnation. Målet bör specificeras med att det avser köpt energi, Atemp, exklusive hushållsel. Vidare så bör dock målet introduceras successivt eftersom det är viktigt att ta tillvara erfarenheter från de lågenergibyggnader som nu planeras och uppförs.
- Miljömål 3.5 ”Stadens byggnader ska energieffektiviseras vid större ombyggnader”
Miljömålet är inte något som Exploateringskontoret har direkt rådighet över. Kontoret vill dock påpeka att målet såsom det nu är formulerat kan innebära stora ekonomiska konsekvenser för stadens bolag och förvaltningar som ansvarar för de byggnader som staden äger. I arbetsgruppen som arbetade med energimålet till miljöprogrammet fanns alternativ formulering av målet

som bla allmännyttan var med och formulerade. Kontoret anser att det är lämpligt att revidera målet så att det är rimligt att jobba mot för berörda parter.

Målområde 4 HÅLLBAR ANVÄNDNING AV MARK OCH VATTEN

Detta miljömål har stor relevans för Exploateringskontorets arbete. Inledningsvis vill kontoret förtydliga ansvarsrollerna. På sidan 20 står det att Exploateringsnämnden genom sitt markägaransvar, svarar för utveckling av den gröna marken. Detta gäller endast grön mark i samband med exploatering på stadens mark annars är det Trafiknämnden som har detta ansvar.

- Miljömål 4.4 ”Vid förändringar i mark- och vattenområden ska dessa utformas för kommande klimatförändringar”
Stockholms stad har i arbetet med miljöprofileringen av Norra Djurgårdsstaden tagit fram en grönytefaktor för att dimensionera för tillräckligt många ”gröna” ytor i stadsdelen. I övrigt har staden inget pågående arbete med grönytefaktor vilket bör framgå av den inledande beskrivningen under målet.
Under delmål 4.4 bör även nämnas något om förändrade havsvattennivåer på grund av klimatförändringar.

Under uppföljningsansvar är det tre förvaltningar som pekas ut. Exploateringskontoret anser att det måste vara en som pekas ut för att underlätta ansvarstagande och få effektivitet i arbetet.

Målområde 5 MILJÖEFFEKTIV AVFALLSHANTERING

Exploateringskontoret saknar mål och riktlinjer för återvinning av schaktmassor vid nybyggnation samt hushållning med naturgrus. Genom en högre grad av återvinning av schaktmassor kan stora miljönyttor åstadkommas i och med att användningen av naturmaterial minskar samt att transportarbetet minskar. Därför anser kontoret att målet bör kompletteras med ett delmål för återvinning av massor och hushållning av naturgrus. Med en sådan komplettering så har Exploateringskontoret direkt rådighet för att uppfylla miljömålet.

Målområde 6 INOMHUSMILJÖ

Exploateringskontoret tycker att det är intressant om staden börjar tillämpa denna typ av verktyg för egna nybyggnadsprojekt. Denna typ av verktyg är brett och

omfattar flertalet av de målområden som miljöprogrammet omfattar. Ett förfarande med att miljöklassa en byggnad kan innebära en förbättrad miljöstyrning av nybyggnadsprojekten och att de olika teknikområden som deltar i ett projekt ges en struktur och tydliga gemensamma mål att jobba mot. Stockholms stad är genom Exploateringskontoret medlemmar i "Sweden green Building Council" vilket är en bra utgångspunkt och plattform för en samverkan om miljöklassning av byggnader. Staden deltar också i ett projekt med att studera och utvärdera miljöklassning av stadsdelar som metod för hållbar stadsutveckling.

Slut